

Bomen en bossen als motor van economische ontwikkeling

Pleidooi voor een Bomenplan 2050

We dromen allemaal wel van een wereld waarin menselijke ontwikkeling en een gezond leefmilieu netjes samengaan, maar is dat wel haalbaar en betaalbaar? Recent wetenschappelijk onderzoek geeft steeds concreter aan dat stabiele economieën gebaseerd zijn op een duurzaam omgaan met de natuurlijke omgeving. Biodiversiteitsbehoud blijkt niet louter een ethische kwestie, maar de basis voor het leveren van allerlei ecosysteemdiensten aan de samenleving, waarvan de economische waarde tot dusver over het hoofd werd gezien. Bomen en bossen zijn bij uitstek belangrijke leveranciers van dergelijke ecosysteemdiensten. Zo blijkt de aanwezigheid van bomen en bossen sterk bij te dragen tot de geestelijke gezondheid van de bevolking, en via het afvangen van fijn stof in te staan voor een miljoenenbesparing in de gezondheidszorg. Deze bossen staan in vele gevallen ook in voor een zekere productie van hout en bio-energie, die de lokale economie ten goede komt, en er bovendien ook voor zorgt dat we onze ecologische voetafdruk minder exporteren. Bomen en bossen vormen daarom een essentieel ingrediënt van de transitie naar een duurzame samenleving. Maar inzake groenvoorziening bengelt Vlaanderen met een lauw bosbeleid helemaal aan de staart van Europa. Daarom roepen de professoren Bart Muys (KU Leuven) en Kris Verheyen (UGent) aan de vooravond van de verkiezingen de beleidsmakers op tot het uitwerken van een Bomenplan 2050 als ecologische onderbouwing van de Vlaamse economie.

Zij noemen de Vlaamse Ruit één van de meest verkavelde en vervuilde stadsgewesten van Europa. Bart Muys: “Wanneer je opgroeit in een smerig nest merk je de lelijkheid niet meer, maar potentiële buitenlandse investeerders en hun expats wenden zich des te meer af”. Kris Verheyen: “Het gebrek aan groen in Vlaanderen is van die aard, dat het onze economie schade berokkent.” Beiden pleiten “in het belang van welvaart en welzijn in Vlaanderen voor een beduidend hoger niveau van ambitie met betrekking tot groenvoorziening.”

Voor de concrete uitwerking van dergelijk langetermijnplan, overigens voorzien in het Bosdecreet maar steeds dode letter gebleven, maken zij net zoals het nieuwe Beleidsplan Ruimte een onderscheid tussen het Metropolaan Kerngebied en het Buitengebied. Voor het kerngebied bepleiten zij een onversneden keuze voor een groen stadsgewest, dat ze “Parkstad Vlaanderen” noemen. Naast inbreiding en verdichting van het stedelijk weefsel en intensieve maar milieuvriendelijke stadslandbouw springen bomen en bossen ter hulp om er de laatste open ruimte te vrijwaren van verdere verkaveling en verrommeling van het landschap. Voor het Buitengebied zien zij bomen en bossen naast hun belangrijke grondstoffenfunctie als ideale structuurdragers voor het creëren van buffers en natuurverbingsgebieden en het ondersteunen van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europese Natura2000 gebieden. Verder maken publiek-private samenwerking ter realisatie van groene bedrijventerreinen, realisatie van geplande en nieuwe stadsbossen, stimuli voor eigenaren om te bebossen in plaats van te “verpaarden” allemaal deel uit van hun concrete ideeën voor het Bomenplan 2050. Beide academici roepen de nieuwe Vlaamse regering dan ook op om tijdens de volgende legislatuur werk te maken van een visionaire en ambitieuze toekomstvisie voor bos, bomen en groen in Vlaanderen. Ze richten daarbij een warme uitnodiging, niet alleen tot de actoren binnen de eigen sector, maar ook tot het middenveld, de gezondheidszorg en de bedrijfswereld, om in een open en constructieve dialoog deze reflectie mee waar te maken.

Contactpersonen:

Prof. Dr. ir. Bart Muys, KU Leuven - Bart.Muys@ees.kuleuven.be – 0494/65.28.95

Prof. Dr. ir. Kris Verheyen, UGent - Kris.Verheyen@UGent.be – 0472/36.22.69

Bos als natuurlijk kapitaal

Het concept 'ecosysteemdiensten'¹ heeft het voorbije decennium, onder meer onder impuls van internationale initiatieven als het Millenium Ecosystem Assessment² van de VN en het partnerschap The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB³) van UNEP, zijn plaats verworven in het wetenschappelijke en stilaan ook politieke debat over onze omgeving en hoe we ermee (moeten) omgaan.

Het ecosysteemdienstenconcept verduidelijkt en verfijnt in sterke mate het enorme – zeg maar fundamentele – socio-economische belang dat de natuur voor onze maatschappij vervult, en fungeert daardoor als een zeer relevant en eigenlijk onmisbaar instrument om het beleid ter zake mee te ontwikkelen en aan te sturen.

De nog jonge wetenschap van de ecosysteemdiensten is momenteel in volle ontwikkeling, en Vlaanderen bevindt zich mee in het koppeloton wat kennisontwikkeling betreft. Initiatieven als de Natuurwaardeverkenner⁴, de Batenstudie NATURA-2000⁵ of de lopende Natuurrapportering van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek⁶, zijn enkele prominente voorbeelden van de concrete doorvertaling van het ecosysteemdienstenconcept naar de Vlaamse situatie.

Het zal niet verbazen dat uit deze studies het grote belang van bossen en bomen blijkt. Tal van wetenschappelijke studies bevestigen dat bossen belangrijke leveranciers van talrijke ecosysteemdiensten zijn. Het natuurlijke kapitaal dat zij vertegenwoordigen is groot en zodoende zijn bossen essentiële steunpilaren van de economie, niet alleen in Skandinavië.

Het bos in Vlaanderen als leverancier van ecosysteemdiensten

Enkele voorbeelden van verschillende ecosysteemdiensten, klassiek onderverdeeld in producerende, regulerende en culturele diensten, die bossen en bomen in Vlaanderen ons verschaffen⁷:

- **Waterhuishouding en -voorziening:** Bossen hebben een groot waterbufferend vermogen. Hun structuur tempert de afvloeien en bevordert de infiltratie. Het hoge aandeel organisch materiaal in de bodem absorbeert veel water en laat het slechts geleidelijk weer los. De evapotranspiratie zorgt er bovendien voor dat een belangrijk aandeel van de neerslag opnieuw de lucht ingaat onder de vorm van waterdamp en gerecycleerd wordt als regen op andere plaatsen. In erosie- en overstromingsgevoelige gebieden kunnen bossen en bomen deze risico's sterk temperen. Bossen leveren drinkwater van goede kwaliteit.
- **Klimaat:** Bossen en bomen halen door hun fotosynthese CO₂ uit de atmosfeer. Deze moleculen zetten ze om in bouwstenen voor hun eigen groei en ademhaling. Door de nog relatief jonge leeftijd van de Vlaamse bossen wordt er jaarlijks een netto hoeveelheid CO₂ in

¹ Ecosysteemdiensten worden gedefinieerd als de baten die ecosystemen leveren aan de maatschappij.

² www.maweb.org

³ www.teebweb.org

⁴ www.natuurwaardeverkenner.be

⁵ <http://www.natuurenbos.be/nl->

[BE/Natuurbeleid/Natuur%20en%20Natura%202000/Natura_2000/Waarom/Voordelen.aspx](http://www.natuurenbos.be/nl-)

⁶ www.inbo.be

⁷ Deze lijst is zeker niet uitputtend en we focussen ons hier op enkele minder gekende diensten. Vandaar dat we bv. houtproductie, een niettemin erg belangrijke dienst, niet in het lijstje hebben opgenomen.

de grootte-orde van meerdere tonnen per hectare opgeslagen. Hierdoor vormen ze een reëel tegengewicht tegen de klimaatverandering. De Britse econoom Nicholas Stern onderbouwde recent een heel sterk pleidooi voor een grotere rol voor het bos in de strijd tegen de klimaatverandering, en bestempelde daarbij wereldwijd bosbehoud als de meest kostenefficiënte piste om winst te boeken op dit vlak. Maar ook lokaal, in Vlaanderen, zijn bossen en bomen bijzonder belangrijk in de klimaatproblematiek. Bebouwde omgevingen fungeren immers als zgn. hitte-eilanden: door de quasi-totale verharding wordt de warmte als het ware gevangen en kan de temperatuur in de bebouwde kom tot 6°C hoger liggen dan in het groene buitengebied. Door de schaduw die ze werpen en door de hierboven reeds vermelde evapotranspiratie zijn bossen en bomen nabij en in de bebouwde omgeving in staat om de temperatuur ettelijke graden te doen dalen. Uit studies blijkt dat hierdoor bv. de energiekost van airconditioning afneemt in gebouwen die omringd zijn door meer groen, maar ook dat de overlijdens bij mensen ten gevolge van hittegolven hierdoor beperkt kunnen worden. Voor onze regio voorspellen de klimaatwetenschappers een stijging in zowel het aantal en de intensiteit van hittegolven en droogteperiodes, maar ook van periodes van hoge en intense neerslag; uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat in beide gevallen bos en bomen een zeer belangrijke temperende rol kunnen spelen.

- **Sociaal:** Toegankelijke bossen en toegankelijk groen vervullen een bijzondere sociale rol: uit tal van studies blijkt immers dat mensen graag en veel recreëren in het groen, en dat dit type van ontspanning moeilijk tot niet kan vervangen worden door andere recreatievormen. Bovendien zet toegankelijk groen de recreant aan tot beweging, en blijkt uit diverse studies dat mensen een bepaalde bewegingsinspanning langer en met meer plezier volhouden in het bos dan elders, met alle positieve gevolgen van dien. Meer specifiek voor kinderen blijkt spelen in bos en natuur een bijzondere meerwaarde voor hun ontwikkeling: kinderen die vaak in de natuur spelen zijn creatiever, ontwikkelen een betere motoriek, hebben minder last van ziektes én betonen later meer respect voor natuur en leefmilieu dan hun leeftijdsgenootjes die dat niet of veel minder doen. Een recent rapport van Natuurpunt⁸, de grootste terreinbeherende natuurorganisatie van Vlaanderen, over natuur op wandelafstand, onderbouwde het enorme sociale belang van toegankelijke natuur en bossen, maar stelde ook vast dat – 20 jaar na het vaststellen van de zgn. groennormen – nog steeds meer dan 3 miljoen Vlamingen over onvoldoende toegankelijk groen in hun nabije omgeving beschikken. Vlaanderen blijkt ook over de laagste oppervlakte toegankelijke natuur per inwoner (318 m²) van Europa te beschikken, en binnen Vlaanderen zijn het vooral de provincies West- en Oost-Vlaanderen die erg ondermaats scoren. Ondanks deze slechte cijfers stelde INBO in haar Natuurindicatoren 2012 toch vast dat 40% van de Vlamingen minstens één maal per maand een bos- of natuurgebied bezoekt⁹. Bovendien blijkt uit studies dat dit recreatieve gebruik een zeer grote economische meerwaarde genereert; zo stelde men vast dat de economische waarde gegenereerd door de recreatie in en rond het Meerdaalwoud de waarde van de houtproductie vele malen overstijgt.
- **Mentale gezondheid:** Bos en bomen en groen zetten niet alleen aan tot beweging, ze dragen ook bij tot onze mentale gezondheid en ons algemeen welbehagen. Uit diverse studies blijkt dat voldoende contact met een groene omgeving stress reduceert en concentratie

⁸ http://www.natuurpunt.be/nl/vereniging/actua/helpt-van-de-vlamingen-heeft-geen-toegang-tot-natuur-op-wandelafstand_1201.aspx

⁹ <http://www.natuurindicatoren.be/>

bevordert. Visueel contact met groen is al voldoende om positieve effecten te hebben: patiënten in ziekenhuiskamers met uitzicht op bomen revalideren sneller en met minder ongemakken, gedetineerden die vaker groen zien, melden zich minder vaak ziek, werknemers die vanuit hun kantoor uitkijken op een groene omgeving zijn enthousiaster over hun job, vertonen meer arbeidslust en hebben minder ziekteverzuim. Er zijn heel wat kwalitatieve elementen die onze mentale voorliefde voor natuur en groene omgevingen illustreren: het feit dat we vaak op vakantie gaan naar groene bestemmingen, de fascinatie van bijna alle kinderen voor diverse vormen van natuur, de waarde van immobiëlen die in groene omgevingen toeneemt, het aanplanten van groen en bomen in kansarme buurten die incidentie van geweld en criminaliteit reduceert. Bomen en bossen zouden daarbij een groter effect hebben dan eender welk ander type van groene ruimte.

- **Luchtkwaliteit:** Huishoudens, verkeer en industrie hebben alle een belangrijke negatieve impact op onze luchtkwaliteit. Vlaanderen is een topregio op het vlak van emissies van stikstofoxiden, koolmonoxide, ozon, fijn en ultrafijn stof. Vooral in de Vlaamse ruit, in en rondom de grotere steden, maar ook langs snelwegen en in havengebieden worden de Europese normen voor fijn stof regelmatig overschreden, wat nu al geleid heeft tot diverse inbreukprocedures van Europa t.o.v. ons land, en wat op termijn onvermijdelijk zal resulteren in dure sancties, als we niet snel beter doen. De Vlaamse Milieumaatschappij stelt dat elke Vlaming iets meer dan 1 gezond levensjaar verliest ten gevolge van milieufactoren, en dat maar liefst 73% hiervan te wijten is aan fijn stof¹⁰. Dat bossen en bomen erin slagen om dit fijn stof op efficiënte wijze uit de lucht te filteren, is daarom bijzonder betekenisvol. Er bestaat nog wetenschappelijk debat over het werkelijke potentieel van de gerichte aanplant van bomen en struiken in de strijd tegen fijn stof. Zo zou op heel specifieke plaatsen zoals in een diepe straatcanyon als de Brusselse Wetstraat waar de luchtcirculatie door aanplant van bomen en struiken te zeer wordt stilgelegd, het mogelijks contraproductieve effecten hebben. Niettemin staat vast dat doordachte aanleg van bomen- en struikenrijen en groeninfrastructuren de luchtkwaliteit ten goede kan komen. Vooral door aanhechting van droge stofdepositie op de bladeren, takken en stammen en vervolgens afspoeling met de regen slagen bomen en struiken er immers in om een significant deel van deze zeer schadelijke fractie uit de lucht af te vangen.

Internationale aspecten van bos als leverancier van ecosysteemdiensten

Ten slotte mag ook het bos in het buitenland niet vergeten worden. De grote bosmassieven van deze wereld, of het nu om het Amazonewoud of om de bossen van Siberië gaat, voorzien niet alleen in het directe levensonderhoud van de vele miljoenen mensen die er wonen; ze zijn ook wezenlijke elementen voor het klimaatsysteem van onze aarde, en alleen al daardoor van planetair belang. Vandaag zou bovendien ook 1 op 4 werkzame stoffen in medicijnen afkomstig zijn uit het regenwoud, en voor kankerbestrijding zou het zelfs gaan om 70% van alle geneesmiddelen. En natuurlijk blijft ook hout een belangrijk internationaal handelsartikel, temeer daar slechts 10% van het hout dat in Vlaanderen verbruikt wordt afkomstig is van lokale productie.

¹⁰ <http://www.vmm.be/pub/luchtkwaliteit-in-het-vlaamse-gewest-jaarverslag-immissiemeetnetten-kalenderjaar-2012/luchtkwaliteit-in-het-vlaamse-gewest-jaarverslag-immissiemeetnetten-kalenderjaar-2012-1#page=55>

Maar er is nog een internationaal economisch aspect aan bos en groen in Vlaanderen: meer en meer blijkt immers uit onderzoek dat een economie ook aandacht moet hebben voor haar duurzame omgang met haar omgeving, wil ze stabiele en aantrekkelijke investeringsvoorwaarden scheppen waarin internationale bedrijven graag participeren, én wil ze dat talentvolle ondernemers en medewerkers van deze bedrijven zich hier vestigen. Ook op dat vlak is een groen en aantrekkelijk Vlaanderen van cruciaal belang voor onze verdere economische ontwikkeling.

Een laatste internationale correlatie tussen economie en ecosysteemdiensten, en de rol die Vlaanderen daarin speelt, is het gegeven dat onze fel gestegen welvaart van de voorbije decennia in veel gevallen heeft geleid tot een sterk toegenomen export van de ecologische voetafdruk. Zeer zeker voor onze impact op bosesystemen is dat het geval: niet alleen onze directe vraag naar hout speelt hierin een rol, maar ook andere aspecten van ons consumptiegedrag, die bv. ertoe geleid hebben dat onze (intensieve) veeteelt niet langer grondgebonden is, maar het merendeel van zijn veevoerders invoert uit andere landen. Sojateelt en palmolieplantages, ontginningen voor fossiele brandstoffen of mineralen en grootschalige plantagelandbouw: vaak zijn de producten ervan bestemd voor onze markten maar veronachtzamen we de negatieve consequenties ervan op het wereldbosareaal en haar ecosysteemdiensten.

De ruimtelijke kwaliteit van Vlaanderen en “the rise or flight of the creative class”

In zijn veelgelezen boeken “The rise of the creative class” en “The flight of the creative class” beschrijft de Amerikaanse socioloog en stedenbouwkundige Richard Florida hoe de aantrekkingskracht van een regio voor economisch toptalent en de daarbij horende ondernemingen en investeringen slechts in gedeeltelijke mate samenhangt met puur economische factoren, maar dat dit ook in heel grote mate te maken heeft met elementen zoals politieke en intellectuele openheid, met aanbod op vlak van cultuur en vrije tijd én met een aantrekkelijke leefomgeving. Al deze factoren zijn erg belangrijk om zgn. creatieve centra te ontwikkelen, die de motor zijn voor verdere economische ontwikkeling. Het belang van een kwaliteitsvolle en duurzame leefomgeving met tal van mogelijkheden voor outdoor activiteiten wordt daarbij ook bijzonder sterk onderstreept, maar met dit laatste aspect schort het duidelijk in Vlaanderen:

- Vlaanderen is de meest verkavelde regio van Europa, en we springen nog steeds niet zuinig om met onze ruimte: ondanks nu reeds de grootste verharde oppervlakte/m² ter wereld (na Vaticaan en Monaco) komt er elke dag nog steeds 7,5 hectare (15 voetbalvelden) verharde oppervlakte bij, ten koste van de open ruimte. Diverse studies voorspellen tegen 2030 een totale verharde oppervlakte in Vlaanderen van meer dan 30%¹¹.
- Vlaanderen heeft ook het dichtste wegennet, en is de meest versnipperde regio van Europa: bebouwing volgt de linten van de wegen of lijkt uitgestrooid als confetti over het landschap. Vertuining, verpaarding, wildgroei aan koterijen, verwijderen van traditionele landschapselementen en structuren, ... decimeren de landschappelijke kwaliteit en de cultuurhistorische identiteit die onze landstreken vroeger kenmerkten. De economische kost van onze foutgelopen ruimtelijke ordening is moeilijk te becijferen, maar het staat buiten kijf dat de kost van nutsvoorzieningen (gas, water, elektriciteit, telecommunicatie, ...) die de woningen en bedrijven moeten bedienen, van de diffuse verontreiniging die niet onder controle te krijgen is, van verkeersonveiligheid, fileleed en de onmogelijkheid om een

¹¹ Zie o.a. Natuurverkenning 2030 (www.nara.be)

openbaar vervoer op een enigszins efficiënte wijze te organiseren, vele malen hoger is dan in de ons omringende landen.

- De bevolkingsgroei én de gezinsinkrimping zal de komende decennia de druk om bijkomende woningen te bouwen blijven opvoeren; geschat wordt dat Vlaanderen minstens 330.000 extra woningen zal nodig hebben tegen 2030¹². En dat terwijl onze woningen met gemiddeld 175m² woonoppervlakte de grootste zijn van Europa (ter vergelijking: Nederland, Engeland, Frankrijk: woonoppervlakte ≈ 75m²).
- Stilaan bereikt de ruimtelijke verrommeling van Vlaanderen een dergelijk niveau dat geen enkele ruimteclaim nog vlot kan gerealiseerd worden. Of het nu gaat om de realisatie van nieuwe bedrijventerreinen, de uitbreiding van ons (water- of spoor- of auto)wegennetwerk, de bouw van een nieuw voetbalstadion, de creatie van motorcrossterreinen waar de liefhebbers van deze sport hun hobby kunnen beoefenen, of de beloofde uitbreiding van bos en natuur, uiteindelijk is de vaststelling steeds dat deze processen stikken of definitief vastlopen, afhankelijk van de lobbykracht van de betrokken sector.

De hierboven beschreven problemen van vervuiling en ruimtelijke wanorde, en het uitblijven van daadkracht op vlak van bescherming van het buitengebied en van de voorziene realisatie van bijkomend toegankelijk bos, worden stilaan dan ook een zogenaamde sociaal-economische lock-in, een toestand van inertie die de economische aantrekkingskracht van Vlaanderen in groeiende mate aantast.

Meer aandacht voor onze ruimtelijke wanorde

Ook in Vlaanderen zelf begint de problematiek van onze stilaan toch erg mismeesterde open ruimte groeiende aandacht te krijgen. Prominente opiniemakers zoals economisch journalist Pascal Paepen, econoom Geert Noels, columnist en schrijver Jeroen Olyslaegers of de architecten Leo Van Broeck (voorzitter van de Federatie van de Belgische Architectenverenigingen) en Peter Swinnen (Vlaams Bouwmeester) onderkennen het probleem en besteden meer en meer aandacht aan ruimtelijke ordening, het aanbod aan toegankelijk bos en kwaliteitsvolle natuur en het vaak denkbeeldige of overdreven spanningsveld van natuurontwikkeling met de zgn. “harde” economie.

Uit diverse recente grootschalige bevragingen blijkt dat ook de Vlaamse burger de ruimtelijke ordening en een voldoende aanbod aan bos en natuur een belangrijk maatschappelijk thema vindt. De Vlaming wil duidelijk meer toegankelijk bos en natuur in zijn buurt. Dit werd nog maar eens onderstreept bij de burgerbevragingen die ter gelegenheid van de gemeenteraadsverkiezingen van vorig jaar georganiseerd werden. Daar liet de Vlaming duidelijk verstaan dat hij/zij van haar/zijn beleidsmakers verlangt dat ze voor leefbare, groene en propere steden en gemeenten op mensenmaat zorgen, waarbij aspecten als duurzame mobiliteit, voldoende kwaliteitsvolle kinderopvang en een goed en evenwichtig aanbod van werken, schoolgaan en winkelen voldoende dicht bij huis, hand in hand gingen met een duidelijke roep om (veel) meer toegankelijk groen in de nabije omgeving van de woonplaats en werkplek. Ook de bevraging “Ruimte voor Morgen” die de Vlaamse overheid enige tijd geleden organiseerde in het kader van het nieuwe Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, leverde gelijkaardige resultaten op. Opvallend was daarbij ook dat voor de meeste Vlamingen de ideale leefomgeving er heel anders uitziet dan het Vlaanderen van vandaag. De Duitse stad Freiburg, nota bene de stad met de grootste oppervlakte stads(rand)bos van Europa, werd

¹² <http://www.vlaamsbouwmeester.be/files/e03e5d195a7b4803b1854c81145542fb.pdf>

daarbij als de meest ideale leefomgeving verkozen. Meer dan de helft van de Vlamingen vindt dat er te weinig bos is in Vlaanderen, en van alle toegankelijke natuur en groen wordt het bos verreweg het meest bezocht. Minimum 10.000 hectare bosuitbreiding staat al 15 jaar in het wettelijk verplichte luik van het Structuurplan Vlaanderen, en de opeenvolgende Vlaamse regeringen hebben allemaal gefaald in het naderbij brengen van deze doelstelling.

Bomenplan 2050

Het grote maatschappelijk belang van bos en van de ecosysteemdiensten die het vervult, en de erkenning hiervan door tal van actoren in onze samenleving, vereist duidelijk een prominenter rol voor bos en natuur in het Vlaamse beleid dan vandaag het geval is. Vandaar dat de professoren Bart Muys en Kris Verheyen aan de vooravond van de verkiezingen dit initiatief nemen, en mee hun schouders willen zetten onder een nieuwe langetermijnvisie op bomen en bossen in Vlaanderen, zoals overigens ook decretaal voorzien maar (nog) niet gerealiseerd werd in het Bosdecreet. Voor de concrete ontwikkeling van dit ambitieuze “Bomenplan 2050” vragen beide academici vandaag van onze beleidsmakers dat de komende Vlaamse Regering in deze kwestie haar verantwoordelijkheid opneemt, en de ontwikkeling van het Bomenplan 2050 expliciet opneemt in het nieuwe Vlaamse Regeerakkoord.